

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

ЖАННАТ-ОНАЛАР ОЁҒИ ОСТИДА

Мухтарам жамоат! Оналаримизни бошга кўтаришга, уларга ҳамиша шафқатли, хокисор бўлишга, хизматларини қилишга буюрилганмиз. Фарзандини тўққиз ой қорнида авайлаб кўтариб юриш, ҳомиладорликнинг қийноқ-азобларига бардош бериш, туғиш чоғида бир ўлиб-бир тирилиш, туққанидан сўнг икки-уч йилгача бағридан бўшатмай, қўлидан қўймай ардоқлаб парваришлаш, боласи учун бир тунни бир неча бўлакка бўлиб оромдан кечиш, ҳатто улғайиб, уйли-жойли бўлиб кетганида ҳам меҳрини, шафқатини, марҳаматини аямаслик фақат оналаргагина хос илоҳий фазилатдир. Аллоҳ таоло она зотини улуғлаб, унинг меҳнатини қадрлаш учун одам фарзандининг эътиборини унга қаратиб, Аҳқоф сурасида шундай марҳамат қилади:

وَوَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ إِحْسَانًا حَمَلَتْهُ أُمُّهُ كُرْهًا وَوَضَعَتْهُ كُرْهًا وَحَمْلُهُ وَفِصَالُهُ ثَلَاثُونَ شَهْرًا (سورة الأحقاف/15 آية).

яъни: “Биз инсонни ота-онасига яхшилик қилишга буюрдик. Онаси уни (қорнида) қийналиб кўтариб юрган ва уни қийналиб туққандир. Унга ҳомиладорлик ва уни (сутдан) ажратиш (муддати) ўттиз ойдир...”.

Она зотини фарзандига ўта меҳрибонлиги ҳақида Оиша розияллоху анҳудан ривоят қилинган ҳадисда қуйидагича келади:

عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: جَاءَتْنِي مِسْكِينَةٌ تَحْمِلُ ابْنَتَيْنِ لَهَا، فَأَطَعَمْتُهَا ثَلَاثَ تَمَرَاتٍ، فَأَعْطَتْ كُلَّ وَاحِدَةٍ مِنْهُمَا تَمْرَةً وَرَفَعَتْ إِلَيَّ فِيهَا تَمْرَةً لَتَأْكُلَهَا، فَاسْتَطَعَمْتُهَا ابْنَتَاهَا، فَشَقَّتْ التَّمْرَةَ الَّتِي كَانَتْ تُرِيدُ أَنْ تَأْكُلَهَا بَيْنَهُمَا، فَأَعْجَبَنِي شَأْنُهَا، فَذَكَرْتُ الَّذِي صَنَعَتْ لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: "إِنَّ اللَّهَ قَدْ أَوْجَبَ لَهَا بِهَا الْجَنَّةَ، أَوْ أَعْتَقَهَا بِهَا مِنَ النَّارِ" (رواه الإمام مسلم).

яъни: “Ҳузуримга бир мискина аёл икки қизини кўтариб келди. Шунда унга учта хурмо бердим. У ҳар бир қизга биттадан хурмо берди. Бир дона хурмони емоқчи бўлиб, оғзига тутди. Икки қиз уни ҳам беришини сўрашди. У ўзи емоқчи бўлган хурмони иккига бўлиб, икковига берди. Унинг ҳоли мени ажаблантирди. Унинг қилганини Расулulloҳ (с.а.в)га айтдим. Шунда Расулulloҳ (с.а.в) “**Бунинг учун Аллоҳ унга жаннатни вожиб қилди ёки уни дўзахдан озод қилди**”, дедилар” (Имом Муслим ривояти).

Демак, фарзандларини дунёга келтириш, кейин боқиб катта қилишда бемисл матонат ва фидоийлик кўрсатувчи оналаримизнинг ҳурматини жойига қўйиш, улар олдида ҳамиша ўзини хоксор тутиш, уларга ёқимли гапларни сўзлаш, уларнинг ҳаққига дуолар қилиб туриш фарзанднинг энг муҳим бурчларидандир.

Муовия ибн Жоҳима (р.а.)дан ривоят қилинган ҳадисда қуйидагича келади:

عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ جَاهِمَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ جَاءَ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَرَدْتُ أَنْ أَعْرُوزَ، وَقَدْ جِئْتُ أَسْتَشِيرُكَ؟ فَقَالَ: "هَلْ لَكَ أُمٌّ؟" قَالَ: نَعَمْ، قَالَ: "فَالزَّمْهَا فَإِنَّ الْجَنَّةَ تَحْتَ رِجْلَيْهَا" (رواه الإمام النسائي والإمام الحاكم).

яъни: Муъовия ибн Жоҳима (р.а)дан ривоят қилинади, у зот Пайғамбаримиз (с.а.в)нинг ҳузурларига келиб, эй Расулуллоҳ, мен ғазотга бормоқчи эдим, маслаҳатингизни олишлик учун келдим, деди. Пайғамбаримиз (с.а.в): “**Онангиз борми?**”, дедилар. У киши: “Ҳа”, деди. Шунда Пайғамбаримиз (с.а.в): “**Онангизни хизматларини ганимат билинг, чунки жаннат унинг оёғи остидадир**”, дедилар (Имом Насайи ва Ҳоким ривояти).

Ҳадиси шарифни шарҳлаган уламоларимиз шундай дейдилар: “Сен жаннатдаги насибангга фақат онанг орқалигина етишасан. Шундай экан, унинг розилигини олишга ҳаракат қилгин”.

Ибни Ҳажар Асқалоний (р.а) ўзларини “Ал-исоба” номли китобларида шундай дейдилар: ”Оналарни ҳурмат ва эҳтиром қилиш, уларга ғамхўр ва меҳрибон бўлиш, уларни олдиларидаги фарзандлик бурчини адо қилиш биз умматларга Пайғамбаримиз (с.а.в.)дан меросдир. Пайғамбаримиз (с.а.в.)нинг гўдаклик пайтларида оналари оламдан ўтганликлари учун Пайғамбаримиз (с.а.в.)га онанинг хизматини қилиш насиб этмаган, бироқ У зотни эмизган Ҳалима онамиз Пайғамбаримизни ҳузурларига келганларида ўрниларидан туриб, кийиб турган ридоларини Ҳалима онамизга тўшаб, устига ўтқизар эдилар”.

حِينَ سَبَقَ إِلَيْهِ السَّبِيُّ مِنْ هَوَازِنَ كَانَتْ الشَّيْمَاءُ بِنْتُ حَلِيمَةَ فِيهِمْ فَلَمَّا انْتَهَتْ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَتْ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي لَأُحْتَكُ مِنَ الرِّضَاعَةِ وَعَرَفْتُهُ بِعَلَامَةٍ عَرَفْتُهَا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَبَسَطَ لَهَا رِدَاءَهُ، وَدَمَعَتْ عَيْنَاهُ وَقَالَ لَهَا: هَهُنَا، فَأَجْلَسَهَا عَلَى رِدَائِهِ وَخَيْرَهَا بَيْنَ أَنْ تُقِيمَ مَعَهُ مُكْرَمَةً مُحِبَّةً أَوْ أَنْ تَرْجِعَ إِلَى قَوْمِهَا، فَأَسْلَمَتْ وَرَجَعَتْ إِلَى قَوْمِهَا، وَأَعْطَاهَا رَسُولُ اللَّهِ نَعْمًا وَشَاةً وَثَلَاثَةَ أَعْبُدٍ وَجَارِيَةً (كتاب الإصابة لابن الحجر الاسقلاني).

Расулуллоҳ (с.а.в)нинг ҳузурларига Ҳавозин асирлари олиб келинганда, уларнинг орасида Пайғамбаримизни эмизган Ҳалима онамизнинг Шаймо исмли қизлари ҳам бор эди. Шунда Шаймо Пайғамбар (с.а.в)га У зотга таниш бўлган бир белги орқали ўзини таништириб, “Эй Аллоҳнинг Расули мен сизни эмиқдош синглингизман”, деди. Шунда, беихтиёр Расулуллоҳ (с.а.в)нинг кўзларидан севинч ёшлари балқиб чиқди, ридоларини тўшаб: “**Мана бу ерга ўтиринг**”, дедилар ва унга хоҳласа У зотнинг ҳузурларида иззат-икром кўриб яшаш, хоҳласа ўз қавмига қайтиш ихтиёрини бердилар. Шаймо Пайғамбаримиз (с.а.в)дан бундай ҳурмат ва эҳтиромни кўриб мусулмон бўлди ва ташаккур айтиб ўз қавмига қайтишини билдирди. У зот алайҳиссалом унга бир нечта туя ва қўйлар ҳамда учта кул ва чўри ҳадя қилиб, кузатдилар. Пайғамбаримиз (с.а.в) эмиқдош сингилларига бундай иззат-эҳтиром қилишларини сабаби оналари Ҳалима онамизнинг ҳурматларидан эди (“Ал-исоба” китоби).

Имом Баззор ривоят қилган ҳадисда шундай дейилади:

أَنَّ رَجُلًا كَانَ بِالطَّوَّافِ حَامِلًا أُمَّهُ يَطُوفُ بِهَا فَسَأَلَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ هَلْ أَدَّيْتُ حَقَّهَا؟ قَالَ: "لَا وَلَا بَزْفَرَةٍ وَاحِدَةٍ!" (رواه الإمام البزار).

яъни: Бир киши онасини елкасида кўтариб Байтуллоҳни тавоф қилдиран эди. Тавофни тугатгач: “Онамнинг мендаги ҳаққини адо этдимми?” деб сўради. Расулуллоҳ (с.а.в): **“Йўқ, сен тўлғоқ азобидаги бир марта оҳ уришининг ҳаққини ҳам адо этолмадинг”**, дедилар.

عَنْ ابْنِ عُمَرَ، أَنَّ رَجُلًا أَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنِّي أَصَبْتُ ذَنْبًا عَظِيمًا فَهَلْ لِي تَوْبَةٌ؟
قَالَ: هَلْ لَكَ مِنْ أُمَّ؟ قَالَ: لَا، قَالَ: هَلْ لَكَ مِنْ خَالَةٍ؟ قَالَ: نَعَمْ، قَالَ: **“فَبِرِّهَا”** (رواه الإمام الترمذي).

яъни: Бир киши қайғуга ботиб, Расулуллоҳ (с.а.в) ҳузурларига борди ва: “Эй Расулуллоҳ! Мен катта гуноҳ қилиб қўйдим, менинг тавбам қабул бўлармикин?” деди. Расулуллоҳ (с.а.в): **“Онанг борми?”** дедилар. У “Йўқ”, деди. Расулуллоҳ (с.а.в) **“Холангчи?”**, деб сўрадилар. “Ҳа,” деб жавоб берди. Расулуллоҳ (с.а.в): **“Ундай бўлса, холангга яхшилик қил”**, деб марҳамат қилдилар (Имом Термизий ривояти).

Мухтарам жамоат! Мавъизамиз давомида **фарзандларнинг ота-оналари олдидаги вазифалари** ҳақида суҳбатлашамиз.

Ота-онанинг фарзанд зиммасида кўплаб ҳақлари бўлиб, уларнинг баъзиси ота-онанинг ҳаётлик вақтларига боғлиқ бўлса, қолгани эса вафотларидан кейинги даврга тааллуқлидир.

Ота-онаси ҳаёт бўлган даврда фарзанд бажариши лозим бўлган баъзи амаллар:

- **ота-онасига итоат қилиш**, яъни: гуноҳ бўлмайдиган ишларнинг барчасида ота-онага лаббай деб, буюрган ишларини малолланмасдан, гўзал тарзда бажариш;

- **ота-онага доимо яхшилик ва эҳсонда бўлиш**, яъни: фарзанд ўз шароитидан келиб чиқиб, ота-онасига егулик, кийим-кечак ва бошқа заруриятларини таъминлаши;

- **ота-онага камтарлик ва камсуқумлик билан муомала қилиш**, яъни: олдиларида ҳурмат билан ўтириш, баланд овозда гапирмаслик, умуман **“уф”** калимасини уларга нисбатан ишлатмаслик, улар ҳузурда беҳуда кўп гапирмаслик, одоб билан сўзларини тинглаш, исмлари билан чақирмаслик, юришда ёки бир жойга кириб чиқишда рухсатларисиз улардан олдин ҳаракат қилмаслик;

- **ота-оналарнинг рухсатларисиз сафарга чиқмаслик**, яъни: қандай сафар бўлишидан қатъий назар, фарзандлар доимо ота-оналарининг розиликлари, дуо ва оқ фотиҳалари билан сафарга чиқишлари лозим;

Ота-онаси вафотидан сўнг фарзанд бажариши лозим бўлган баъзи амаллар:

- ота-онанинг ҳаққига дуо ва истиғфорларни доим айтиш;
- ота-онанинг дўстлари билан алоқани узмай, уларга яхшилик қилиш орқали ҳурматларини жойига қўйиш;

- ота-оналарнинг васийятларини бажариш;
- ота-она сабабли қариндош бўлганлар билан силаи раҳм қилиш.
-

Аллоҳ таоло ҳаёт бўлган ота-оналаримизнинг умрларини узоқ қилсин, ўтганларини эса, Ўз раҳматиغا ғарқ айласин!